

RELIGIOUS DISCOURSE IN NICOLAE STEINHARDT'S WORK**Claudia Crețu (Vașloban), PhD Candidate, "Petru Maior" University of Tîrgu-Mureș**

Abstract: The sermon is one of the means that a priest/ monk has at his disposal to draw believers closer to God. Through its various forms, the sermon is close to the believer in every moment of his life, whether it is a time of joy, whether it is a time of sadness or ordinary moments. Father Nicolae Steinhardt tried, and he even succeeded through his sermons to reach the hearts of those who listened to him or those who read his volume of sermons. Most of the sermons reflect the life he lived, revealing similarities between the themes approached and the experiences that Nicolae Steinhardt passed, but to the end there is, also, a part dedicated to some words of advice offered to the reader. The entire volume of sermons of Father Nicolae Steinhardt is crossed by Bible examples, but also by examples from other fields, which make them stand out from the ordinary sermon style, however they place them in a permanent contemporaneity.

Keywords: sermon, similarity, contemporaneity, freedom, courage.

1. Retorică și Omiletică.

Timul pe care îl trăim acum este un timp „care nu mai are răbdare”, astfel încât trebuie să căutăm să aducem mai aproape de sufletul nostru ceea ce este plăcut lui Dumnezeu sau, mai bine, ca noi să ne apropiem de cele sfinte, făcând astfel, o încercare spre o viață mai luminoasă. Fiecare om, care își dorește câtuși de puțin acest lucru, caută să intre în contact cu tot ceea ce îl poate aduce mai aproape de Dumnezeu. Sfântul Ioan Evanghelistul spune în capitolul I: „La început a fost Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era cuvântul”(Ioan, 1, 1), ceea ce înseamnă că una dintre posibilitățile pe care ni le oferă Dumnezeu pentru a-I fi aproape este ascultarea Cuvântului, pe care El ni-l trimite prin intermediul Bisericii, mai cu seamă, prin slujitorii Săi.

Acest Cuvânt al lui Dumnezeu, trebuia transmis astfel încât să își atingă scopul său principal, și anume, să ajungă la sufletele celor care vor să asculte. Astfel, a luat naștere, încă din cele mai vechi timpuri, acea artă de a transmite, într-un mod deosebit, Cuvântul. La început a fost retorica, iar cel care vorbea, retor (la greci) și elocință și orator (la romani), însă acestea se refereau doar la arta de a vorbi în public, arta de a vorbi bine, ceea ce nu era de ajuns, trebuia să existe „arta cârmuirii sufletelor prin cuvânt”, potrivit lui Platon. Astfel, marii Bisericii au învățat de la grecii: Protaeresius, Himerius, Temistius și Libanius, retorica, pe care au pus-o în slujba Sfintei Evanghelii, pentru ca mai târziu, cei care aveau să cârmuiască sufletele să îndeplinească, întocmai, cuvintele Sfântului Apostol Pavel, din Epistola către Coloseni: „Vorba voastră să fie întotdeauna plăcută, dreasă cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia”(Col. 4. 6).

Primul retor, care știa „cum să răspundă fiecăruia”, a fost însuși Mântuitorul, iar pentru că El transmitea cuvântul lui Dumnezeu, nu se putea rămâne doar în sfera retorici, astfel luând naștere omiletica „disciplină teologică deosebit de importantă, deoarece îl învață pe preotul predicator cum să transmită cuvântul dumnezeiesc, ca să fie accesibil tuturor ascultătorilor; dar și o adevărată artă retorică creștină, pentru că îl învață pe preot cum să-și

rostească cuvântarea, ca să fie cât mai interesantă și mai atractivă auditorilor”¹, după modelul lui Iisus Hristos. Sfinții Apostoli au urmat și ei acest model, dar, doar după ziua Cincizecimii, zi în care Sfântul Duh s-a pogorât asupra lor în chip de limbi de foc și zi care este considerată „începutul activității predicatoriale”: „Și s-au umplut toți de Duhul Sfânt și au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi”(F. Ap. 2, 4). Primul dintre apostolii care a început să transmită Cuvântul lui Dumnezeu a fost Sfântul Apostol Petru: „...luați în urechi cuvintele mele”(F.Ap. 2,14), iar cei care îl ascultau „au fost pătrunși la inimă”(F.Ap. 2, 37). Astfel, Cuvântul lui Dumnezeu se dovedea a fi „viu și lucrător”(Evr.4, 12), prin cateheze și predici.

2. Predica și rolul său

Predica se poate defini ca fiind discursul pe care îl ține predicatorul, în fața unei adunări, pentru a învăța Cuvântul dreptei credințe. Despre predică, Sfântul Ioan Gură de Aur vorbea ca de un remediu pentru suflete: „Pentru cei ce vindecă trupurile oamenilor, pentru doctori, s-au născocit fel de fel de medicamente, fel de fel de instrumente medicale și de mâncări potrivite pentru bolnavi[...]dar pentru cei care vindecă trupul lui Hristos, pentru preoți, nu s-a născocit nimic asemănător.[...] preoții n-au decât un singur mijloc, o singură cale de vindecare: învățătura cu cuvântul, predica. Aceasta e instrumentul, aceasta e hrana, aceasta e cel mai bun aer; aceasta ține loc de medicament, aceasta ține loc de cauterizare, ține loc de bisturiu”².

Referitor la rolul său, tot Sfântul Ioan Gură de Aur, spunea: „Prin predică ridicăm sufletul deznădăjduit; prin predică smerim sufletul îngâmfat; prin predică tăiem ce-i de prisos; prin predică împlinim cele lipsă; prin predică lucrăm pe toate celelalte câte ne ajută la însănătoșirea sufletului”³, aducându-L pe Hristos în mijlocul nostru. Prin intermediul predicii, cei care o ascultă, dobândesc acea credință necesară pentru apropierea de Dumnezeu.

3. Clasificarea predicilor

Predicile, indiferent de conținutul pe care îl prezintă, sunt alcătuite din două părți: *o parte didactică*, aceasta „constă în comunicarea cunoștințelor”⁴ și *o parte parenetică* „îndemnurile care se dau, pentru transpunerea învățăturilor în viața personală”⁵, această parte reprezentând „nota specifică a unei cuvântări bisericești”⁶, iar, în ceea ce privește clasificarea predicilor, acestea se împart în: *omilii*, *predici propriu-zise* și *pareneze*.

a) *Omiliile* sunt „convorbirile slujitorilor Bisericii cu mulțimea credincioșilor”⁷, acestea având ca model cuvântările lui Iisus Hristos și fiind, astfel, „cea mai veche, cea mai simplă formă de propovăduire a învățăturii dumnezeiești relevate și cea mai recunoscută din perioada

¹ Pr. Dr. Ilie Ivan, *Omiletică Ortodoxă*, Repere teoretice, metodice și practice, Editura Episcopiei Argeșului și Muscelului, 2003, p. 15.

² Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Efrem Sirul, *Despre preoție*, Traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Biserica Ortodoxă, București, 2004, p. 130.

³ Ibidem, p. 130.

⁴ Pr. Dr. Ilie Ivan, *op. cit.*, p. 289.

⁵ Ibidem, p. 289.

⁶ Ibidem, p. 289.

⁷ Ibidem, p. 289.

post-apostolică”⁸. Acestea sunt de două tipuri: *omilia mică sau exegetică* care „explică amănunțit textul Sfintei Scripturi, adică verset, cu verset extrăgând toate învățăturile folositoare vieții creștinilor”⁹ și *omilia mare sau tematică* care „tratează tema doctrinară sau morală, extrasă din pericopa evanghelică, care constituie esența textului biblic”¹⁰

b) *Predica propriu-zisă sau predica sintetică* este „«fiică» a omiliei mari”, deoarece omilia mare tratează o temă morală, pe când predica propriu-zisă se conturează în jurul a unui sau a două versete, din care se extrage tema care va fi dezvoltată. Predica propriu-zisă este mai avantajoasă față de omilia mare, datorită axării sale pe o singură temă, care poate fi analizată și aprofundată, pe când omilia mare dezvoltă mai multe idei, pe care le întâlnim în textul Evangheliei.

c) *Parenezele* se referă la predicile care se rostesc cu o anumită ocazie, în Biserică sau în parohie, ca de exemplu: botezuri, cununii, înmormântări, parastase, zi națională, începutul Anului Nou. Parenezele „tratează, pe scurt, un adevăr de credință sau o învățătură religio-morală, care se potrivește unuia din momentele de mai sus, cu scopul de a întări viața religio-morală a credincioșilor, dând îndemnuri practice pentru aplicarea învățăturii dumnezeiești la viața de zi cu zi”¹¹.

Mai există și alte clasificări ale predicilor, însă având în vedere tema aleasă, ne limităm doar la această clasificare.

4. „Dăruind vei dobândi”

De-a lungul timpurilor, discursul religios a cunoscut o evoluție la fel ca și toate elementele constitutive ale societății. Aceasta fiind în permanentă dezvoltare, a fost necesar ca și predicile preoților să țină pasul cu cerințele credincioșilor. O dată cu trecerea timpului, nevoile acestora s-au dovedit a fi altele, astfel, preoții, prin cuvântul lor au căutat să vină în ajutorul credincioșilor, adaptându-se evenimentelor timpurilor respective.

Fiecare preot, prin cuvântul adresat, a căutat să fie aproape de ei, pentru ca aceștia să poată face mai ușor față problemelor pe care viața le oferă, dar și pentru a se putea bucura în momentele pozitive ale vieții..

Indiferent de momentul în care acest „cuvânt” este rostit, el trebuie să respecte etapele evidențiate în subcapitolele de mai sus. Dacă analizăm textele pe care le cuprinde volumul „*Dăruind vei dobândi. Cuvinte de credință*” al părintelui Nicolae Steinhardt, vom observa că majoritatea lor respectă acele etape ale elaborării unei predici, sau încep cu un text biblic, cu un scurt pasaj care reprezintă punctul cel mai important al pericopei evanghelice sau reprezintă pe scurt tema discursului, după care se trece la analiza metodică a acestuia sau acestora(după caz). Astfel, Părintele Nicolae Steinhardt este unul din cei care a știut ce trebuie să transmită, dar și *cum* să transmită, într-un stil unic, ajungând, astfel, la inimile celor care l-au ascultat sau l-au citit.

Nu putem trece la o analiză a textelor fără să facem o radiografie a acestui volum. Acesta este structurat în șapte părți, cu un număr inegal de texte, fiecare text având titluri semnificative, cu denumiri în limba latină, pe care le vom discuta la momentul potrivit.

⁸ Ibidem, p. 290.

⁹ Ibidem, p. 290.

¹⁰ Ibidem, p. 291.

¹¹ Ibidem, p. 310.

Aceste șapte capitole sunt precedate de un cuvânt scris de I.P.S. Justinian, Arhiepiscopul Maramureșului și Sătmăruului, un argument, scris de P.S. Iustin Hodea Sigheteanul, arhiereu vicar, dar și un „Cuvânt înainte”, scris de Nicolae Steinhardt. Chiar din „Cuvântul înainte”, Nicolae Steinhardt ne introduce în lumea plină de înțelesuri a cărții, din acest motiv considerăm necesară prezentarea acestuia în rândurile următoare: „Textele acestei cărți - cu excepția *Crezului ortodox*, a *Reflecțiilor* călugărești și *Taberei Măgura* – sunt predici. Nu au fost stilizate ori revizuite. Conțin drept aceea multe repetări, teme recurente și obsesii stilistice. Sau dezvăluie manii cogitative, sărăcia lexicală și metaforică, un câmp informațional restrâns. Cu atât mai bine îl descoperă pe autor (predicator) în toată slăbiciunea lui psihică, mintală și culturală, predicile devenind ceea ce trebuie de fapt să fie: o mărturisire publică și un dialog cu ascultătorii, iar nu o trufașă, pedantă, sclivisistă dojană sau o învățătură triumfalistă. Predicatorul și enoriașii pășesc împreună – dibuind, revenind, stăruind, pricepând anevoie, minunându-se către Hristos”¹². Astfel, ni se dezvăluie, încă de la început, relația de comuniune a predicatorului cu enoriașii, ambele părți având același scop: „drumul către Hristos”.

În învățăturile Sfinților Părinți găsim îndrumări pentru credincioși cu privire la rugăciune, acestea ne îndeamnă ca rugăciunea să fie de trei feluri: rugăciunea prin care îi aducem slavă lui Dumnezeu, îl recunoaștem ca Domn al slavei, rugăciune de mulțumire adresată Bunului Dumnezeu pentru toate câte ne-a dat (bune, rele, fiecare cu un scop bine stabilit de Dumnezeu) și rugăciunea de cerere, prin care îi cerem lui Dumnezeu ceea ce ne este necesar sufletului.

Nicolae Steinhardt își începe volumul de predici cu o rugăciune de mulțumire, în care își exprimă recunoștința, în mod public, lui Dumnezeu pentru tot ce I-a dăruit în viață. Această rugăciune este alcătuită, după cum el însuși o recunoaște, după un model iudaic, adică printr-o mulțumire, urmată de o enunerație de daruri pentru care mulțumește lui Dumnezeu, iar între fiecare element al enunerației există și o exclamație cu rol de a „stârni recunoștința năzdrăvului”¹³: „Dai lanu!”, care înseamnă „De ajuns nouă, Doamne!”. Astfel, și Nicolae Steinhardt își organizează rugăciunea de mulțumire printr-o enunerație de daruri: „Pentru a fi desprins solzii care-mi acopereau ochii, îți mulțumesc din toată inima, din tot sufletul, din tot cugetul și din toată virtutea mea. Doar atât de ai fi făcut după ce ai luat aminte la mine, cu vrednicie și cu dreptate este să strig cu lacrimi: *dai li*”¹⁴, aceasta cuprinzând și un fragment dintr-o cântare de la Sfânta Liturghie: „cu vrednicie și cu dreptate”, apoi: „Pentru a-mi fi dat puțința să-mi recunosc propria păcătoșenie, nimicnicie și ticăloșie Îți aduc laude și mulțumiri... Pentru a-mi fi îngăduit să Te pot ruga, să Te iubesc și să mă închin Ție- de ajuns, prea de ajuns ca să binecuvântezez Sfânt Numele Tău. Pentru a fi sădit în mine nădejdea iertării și a fi început să întrezăresc puțința mântuirii- fii, Doamne, preamărit!”¹⁵. Se face această enunerație tocmai pentru a sugera, de la bun început, bunătatea lui Dumnezeu, în orice situație în care ne-am afla. Nicolae Steinhardt folosește și acest refren: „Dai li!”, însă nu după fiecare dar scris. Îl utilizează mai rar pentru că el nu trebuie să stârnească recunoștința nimănui, el îi este direct recunoscător lui Dumnezeu.

¹² Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, Editura Mănăstirii Rohia, 2006, p. 9.

¹³ Ibidem, p.10.

¹⁴ Ibidem, p. 11.

¹⁵ Ibidem, p. 11.

Se poate recunoaște în rândurile acestei rugăciuni o estetică a urâtului, prezentă în literatura română, în mod deosebit, la Tudor Arghezi, Nicolae Steinhardt transformă „bubele, mucegaiurile și noroiul” în „frumuseți și prețuri noi”, dar această transformare are loc, se realizează doar datorită lui Dumnezeu și nu prin puterea proprie ca la Tudor Arghezi: „Din rob și schilod m-ai făcut om liber și senior; din fricos și mișel, om îndrăzneț; din ființă a întunecimii, un ahtiat după lumină și slobod a încerca senzația că nu-mi este interzis a năzui să mă port efectiv potrivit cu învățătura și vrerea Ta”¹⁶. Dacă la Tudor Arghezi era vorba de transformarea a tot ce e rău și urât în poezie, aici se vorbește de transformarea propriei ființe.

Este foarte interesant cum își realizează discursul Nicolae Steinhardt, direct, schematic, nu pe ocolite, tot printr-o enumerație, dar de data aceasta folosindu-se de linia de pauză, ceea ce îi conferă acestuia o anumită precizie, care sugerează că părintele Nicolae știa exact ce-i datorează lui Hristos și vrea să nu rămână nimic neamintit. Folosind propoziții scurte, față de cele lungi de mai sus, ne lasă să ne gândim că trebuie să îi mulțumim lui Dumnezeu atât pentru lucrurile mici, cât și pentru cele mai însemnate din viață. Mai târziu, el trece din nou la fraze lungi pentru a demonstra prezența continuă a lui Dumnezeu alături de noi: „... e mereu prezent, gata să intre pe ușa (deschisă) a inimii și capabil numai de acte caracteristice nobleței lăuntrice, pe care și nouă ni le propune, propovăduindu-ne că ne sunt mereu accesibile: discreția, iertarea, uitarea, degajarea dintre meschinării și mărunțișuri, alungarea ținerii de minte a răului, sila de răzbunare, ura susceptibilitatea, irascibilitatea, tăfna și multe alte stupidități a căror jalnică inferioritate și acută nocivitate ne-a destăinuit-o o dată pentru totdeauna și ne-o destăinuie de fiecare dată mai dureros”¹⁷, dar și pentru a trata câteva din darurile cele mai importante dăruite lui, adică *libertatea*- o temă permanentă în textele lui Nicolae Steinhardt, care „se cucerește numai prin omorârea păcatului”¹⁸, aceasta nefiind echivalentă cu formula: „fac ce vreau”, prin care părintele înțelege că: „nu înseamnă că dau ascultare necondiționată viscerelor li tropismelor mele, pornirilor și instinctelor mele dobitocești, constituindu-mă prizonier al egoismului, turpitudinilor și plăgilor firii mele, ci supunându-le pe acestea voinței, rațiunii și conștiinței mele, părții bune(curățite) a eului meu, supra-eului meu”¹⁹. Un alt dar și o altă temă prezentă la monahul Nicolae este *fericirea*: „simțământul liberator, îmbătător, exaltant, transformator, nelimitat”²⁰, apoi „euforicul dar al Sfântului Botez”, despre care spune: „Apucatu- m-ai de mâna mea cea dreaptă. Cu sfatul Tău m-ai povățuit și cu slavă m-ai primit”²¹. Toate acestea îl aduc pe Nicolae Steinhardt la „simțământul de împăcare generală....Cu Dumnezeu, cu oamenii și cu lumea, cu oamenii care-mi vor răul, cu cei care mi-au greșit, ba lucru pe de-a-ntregul extraordinar- cu cei cărora le-am greșit eu, și în cele din urmă, până și cu mine însumi”²².

Volumul propriu-zis de predici începe după această rugăciune de mulțumire și este împărțit în șapte capitole distincte, care au câte un titlu semnificativ în limba latină, dublat de unul în limba română, care este și titlul unei predici. Aceste predici sunt omilii sau predici sintetice, de remarcat este lipsa parenazelor, datorită statutului de călugăr al părintelui

¹⁶ Ibidem, p. 12.

¹⁷ Ibidem, p. 13.

¹⁸ Ibidem, p. 13.

¹⁹ Ibidem, p. 13.

²⁰ Ibidem, p. 13.

²¹ Ibidem, p. 15.

²² Ibidem, p. 15.

Nicolae, dar și datorită faptului că acestea au fost rostite de la amvon. Fiecare capitol poate corespunde cu un anumit moment din viața monahului Nicolae.

Astfel, primul capitol este *Prolegomena verbis* (cuvânt introductiv) sau *Timpul smochinelor* pe care îl putem redenumi *Chemarea*, și are ca și corespondent, chemarea pe care Nicolae Steinhardt o simte față de credință. Dacă radiografiem aceste predici, putem observa că ele nu respectă planul propriu-zis al unei predici obișnuite, ci se trece direct la tratarea temei, după ce în titlu se anunță tema despre care va vorbi. Nicodim, „protagonistul”, un fariseu „luminat de credință”²³ este cel prin care ni se descoperă două adevăruri fundamentale:

„a) caracterul extrem de neașteptat, paradoxal și surprinzător al învățăturii creștine;

b) imensa dificultate pentru rațiunea comună și cărturăria erudită de a-și asimila arcanele acestei învățături”²⁴.

Cea din urmă se bazează pe exemplul dat de Iisus într-o parabolă: „Mai lesne este a trece cămila prin urechile acului decât să intre bogatul în împărăția lui Dumnezeu” (Luca, 18, 25) și tot prin Nicodim ni se oferă „dovada cea mai bună a imposibilității culturii și inteligenței de a construi singure calea către Hristos. Cultura, inteligența ori știința nu-s piedici, dar nici elemente ajutătoare”²⁵. Doar după ce omul ajunge „la credință, cunoașterea și ascuțimea îi vor fi însă de folos, vor amplifica adânci și ageri credințe”²⁶.

Oare nu același lucru se întâmplă și cu Nicolae Steinhardt?

Înainte de a descoperi credința, înainte de celebrul botez „cu apă viermănoasă”²⁷ și prin „duh rapid”²⁸ ce scria Nicolae Steinhardt? Primul său volum „În genul...tinerilor” este o parodie, care nu are nicio legătură cu credința sau cu Dumnezeu. Deci, abia după descoperirea credinței ajunge să dea valoare scrierilor sale. Steinhardt este un cărturar, cu o puternică posibilitate de memorare, căruia nu îi lipsesc cultura, inteligența și știința, iar după descoperirea lui Hristos, acesta le folosește pentru „a-și adânci și ageri credința”.

La o primă lectură a textului avem impresia că este o simplă explicație a momentului întâlnirii lui Nicodim cu Hristos, însă, citind în profunzime textul referitor la acesta descoperim revelația întâlnirii cu Hristos a lui Nicolae Steinhardt.

Al doilea personaj care i se aseamănă este femeia hananeancă. Mântuitorul o supune unui test și anume verificarea credinței acestei femei, acest test făcându-se după anumite etape: „Prima neluarea în seamă, ignorarea.[...]A doua: respingerea intervenției mult iubitorilor săi ucenici. [...]A treia: declinarea de competență.[...]A patra: insulta, jignirea, ocară”²⁹. Prin acest test trece și Nicolae Steinhardt. În ce sens? Pentru a răspunde la această întrebare trebuie să mergem la Jurnalul fericirii. Prima etapă a testului este cea în care el caută acel „ceva” și nu vine, este ignorat: „La Londra, totuși merg des la biserici, catedrale și biserici și ca să aștept. Să aștept ceva ce nu vine”³⁰. Respingerea intervenției ucenicilor are loc în cazul nostru atunci când prietenul său Emanuel Neuman intervine pentru a-l ajuta să găsească ceea ce căuta: „Raționamentul lui Manole era simplu: de vreme ce ne-am născut ovrei(...), ovrei suntem. Să

²³ Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi. Cuvinte de credință*. Editura Mănăstirii Rohia, 2006, pag. 21.

²⁴ Ibidem, pag. 20.

²⁵ Ibidem, pag. 21.

²⁶ Ibidem, pag. 21.

²⁷ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, pag. 83.

²⁸ Ibidem, pag. 83.

²⁹ Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, ...pag. 45-46.

³⁰ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, pag. 74.

fim așadar ceea ce suntem” dar „mă rog, nu-i destul, ca să fii ovrei trebuie să faci ca toată lumea(...): să aparii tradiției tale, adică religiei iudaice”³¹. Astfel intervenția lui Manole nu are niciun rezultat. A treia etapă, cea a declinării competenței poate fi reprezentativă pentru momentul în care este invitat să se împărtășească, însă acesta refuză: „merg și la biserica oaspetelui meu, unde nu mă împărtășesc deși sunt poftit să o fac. Drept argument aduc faptul că nu m-am spovedit. Pastorul cunoscător al catolicismului și al ortodoxiei(...) e impresionat de motivarea mea și nu stăruie”³².

Cea de-a patra etapă: insultele, jignirile, ocară, Nicolae Steinhardt le primește în închisoare: „Întrebările țacăne repede, glasurile lucrează numai pe registre înalte, cuvintele devin exclusiv crude. Pe la cinci aud în sfârșit ticălosule, măgarule, pramatie ce ești”³³. Datorită faptului că nu și-a trădat prietenii, pe cei din grupul Noica, dovedind că a trecut testul, începe să simtă „că Hristos este prezent în pușcărie. Nu-mi vine să cred că totul poate fi atât de complet, că am parte de atâta binecuvântat noroc”³⁴. De aici începe să primească premiul de care vorbește în predica sa.

Astfel credința începe să își facă simțită prezența la fel cum și femeia hananeancă dovedește prin credință, deinteres, curaj, siguranță, bunăcuviință, smerenie, inteligență, că a trecut examenul la care a supus-o Iisus. Dezinteresul de care dă dovadă Nicolae Steinhardt este atunci când intră în închisoare pentru prietenii săi. De curaj dă dovadă în fiecare dintre seriile în care este interogată de securitate, înainte de a fi arestat: „Mă țin dârz și eu”³⁵, dar și de siguranța cu care merge la aceste anchete: „nu-mi vine a crede că eu sunt eu. Mi-am jucat, văd, rolul până la capăt”³⁶. Bunacuviința se întâlnește în felul în care Steinhardt vorbește cu anchetatorii, dar nu numai, ci și cu ceilalți colegi de celule. Smerenia este prezentă mai ales în momentul botezului, dar și inteligența, care ni se descoperă pe tot parcursul *Jurnalului fericirii*: „Botezul hotărât pentru ziua de 15 are loc așa cum stabilisem.[...] Trebuie să lucrăm repede și să acționăm clandestin în văzul tuturor. [...] La repezeală- dar cu acea iscusință preotească, unde iuțea nu stânjenește dicția deslușită- părintele Mina rostește cuvintele trebuincioase, mă înseamnă cu semnul crucii, îmi toarnă pe umeri tot conținutul ibricului(...) și mă botează în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.[...] Mă nasc din nou, din apă viermănoasă și din duh rapid”³⁷.

În urma acestui examen femeia hananeancă „a luat premiul întâi cu cununa de la învățătorul”³⁸, iar cununa pe care o primește Nicolae Steinhardt este cea a hainei monahale pe care și-o dorește din tot sufletul.

Un alt personaj oarecum asemănător lui este și femeia samarineancă: „Domnul în calitatea sa de vânător (de oameni) îndeosebi atras de vânatul dificil, de ucenici și ucenice de *caracter*, care opun rezistență, dar și sunt în stare ca acum chiar(...) să I se predea în duh și adevăr”³⁹. Astfel ne dăm seama că Dumnezeu caută oameni cu caracter, iar unul dintre aceștia

³¹ Ibidem, pag. 119.

³² Ibidem, pag. 74.

³³ Ibidem, pag. 51.

³⁴ Ibidem, pag. 58.

³⁵ Ibidem, pag. 50.

³⁶ Ibidem, pag. 47.

³⁷ Ibidem, pag. 83.

³⁸ Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, pag. 49.

³⁹ Ibidem, pag. 83.

este și Nicolae Steinhardt, care opune oarecare rezistență la început, datorită faptului că nu este încă hotărât pentru a face pasul către Hristos. Acest lucru îl mărturisește în *Jurnalul fericirii* atunci când la o întâlnire cu Părintele Cleopa: „Se stă până târziu de tot, de parcă somnul, odihna, oboseala, treburile, orarurile n-ar exista.[...] Eu însă plec îngândurat de ce ascult din afară toate lucrurile acestea îmbietoare, de ce mi-e teamă să fac pasul hotărâtor”⁴⁰.

Trecând mai departe la predica despre curaj, observăm că Nicolae Steinhardt trece peste acest moment de frică pentru că frica este: „păcat urât în ochii Domnului”⁴¹. Aici părintele Nicolae Steinhardt ne face o prezentare a numeroaselor cazuri când Iisus Hristos își încurajează ucenicii, îi încurajează pe oameni, toate ființele superioare nouă ne îndeamnă să nu ne fie frică. Un astfel de moment întâlnim și în Jurnal: „Să nu fii jidan fricos și să nu te caci în pantaloni”⁴². E adevărat, o încurajare să spunem pe un alt ton față de cel al Mântuitorului, dar care va avea un efect identic, căci: „iubirea desăvârșită alungă frica”⁴³.

Ne putem întreba care iubire? În cazul lui Nicolae Steinhardt este vorba de iubirea față de români, o iubire care alungă până la urmă frica și îl face să intre în închisoare de dragul prietenilor săi.

Despre Dăruind vei dobândi. Cuvinte de credință. Adrian Mureșan afirmă: „este textul fundamental care poate deschide definitiv adevărata apropiere și comuniune dintre intelectuali și Biserică și dintre intelectuali în Biserică. Este o scriere esențială, *inter-* și *trans-* disciplinară pentru teologia românească de după '89, pe care trebuie, de acum încolo, să o promovăm așa cum se cuvine, nu să o lăsăm zăcând în umbra *Jurnalului fericirii*.(...)eseurile amintite aici alcătuiesc o *capodoperă*, nu numai a omileticii românești(în cuprinsul căreia, de altfel, lucrarea lui Steinhardt este singulară), ci chiar a eseisticii românești”⁴⁴.

Bibliografia operei

Steinhardt, Nicolae, *Dăruind vei dobândi*. Cuvinte de credință, Editura Mănăstirii Rohia, 2006.

Steinhardt, N., *Drumul către isihie*. Texte inedite, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999 (editia a II-a, 2000).

Steinhardt, N., *Dumnezeu în care spui că nu crezi... Scrisori către Virgil Ierunca (1969-1983)*, București, Editura Humanitas, 2000.

Steinhardt, Nicolae, *Cartea împărtășirii*, Un Post Scriptum al Editorului, Ediție gândită și alcătuită de Ion Vărat, ediția a II a, adăugită, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj, 1998

Steinhardt, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Ediție îngrijită și Postfață de Virgil Ciomoș, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991.

Steinhardt, Nicolae, *Monahul De La Rohia răspunde la 365 de întrebări incommode adresate de Zaharia Sângeorzan*, Editura Revistei Literatorul, Imprimeria Coressi, București, 1992.

⁴⁰ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, pag. 147.

⁴¹ Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, pag. 91.

⁴² Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, pag. 25.

⁴³ Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, pag. 90.

⁴⁴ Adrian Mureșan, *Dăruind vei dobândi sau despre imposibilul care ne privește*, în Revista Tabor, Nr.4, Anul III, Iulie 2009

Steinhardt, Nicolae, *Între lumi*, Convorbiri cu Nicolae Băciut, Editura Semănătorul, editură on-line, 2010.

Bibliografia critică

Amintiri despre N.Steinhardt, Crestomație de Arșavir Acterian, Ediție îngrijită de Fabian Anton, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2009.

Ardeleanu George, *Nicolae Steinhardt (monografie)*, Editura Aula, Brașov, 2002.

Ardeleanu, George, *Nicolae Steinhardt și Paradoxurile libertății*, Editura Humanitas, București, 2009.

Baciut, Nicolae, *Anotimpul probabil. Interviu*, Tîrgu Mures, Editura Tipomur, 1995.

Boldea, Iulian, *Nicolae Steinhardt. Comunicare și cuminecare*, în *Izvoare filozofice*, Comunicare multiculturală, Volum coordonat și îngrijit de Eugeniu Nistor, Editura Ardealul, Tîrgu Mureș, 2009.

Cira, Calin Emilian, *Convorbiri despre N. Steinhardt*. Prefata de Ioan Pinte, Cluj-Napoca, Editura EIKON, 2010.

Consiliul Național pentru studierea Arhivelor Securității, *Nicu Steinhardt în dosarele Securității, 1959-1989*. Selecția documentelor Clara Cosmineanu și Silviu B. Moldovan. Prefață de Toader Paleologu. Studiu introductiv Clara Cosmineanu, București, Editura Nemira, 2005.

Ierunca, Virgil, *N. Steinhardt între viață și cărți*, în volumul *Semnul mirării*, București, Editura Humanitas, 1995.

Ierunca, Virgil, *N. Steinhardt și „dreapta socotinta”*, în volumul *Subiect și predicat*, București, Editura Humanitas, 1993.

Manolescu, Ion, *Literatura memorialistică. Radu Petrescu. Ion D. Sîrbu. N. Steinhardt*. Antologie, prefata, dosare critice, comentarii, note și bibliografie adnotată de Ion Manolescu, București, Editura Humanitas, 1996.

Morar, Nicolae, *Dimensiunea creștină a operei lui Nicolae Steinhardt*, Timișoara, Editura Paideia, 2004.

Mureșan, Adrian, *Hristos nu trage cu ochiul. N Steinhardt & Generația '27*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006.

Mureșan, Adrian, *Dăruind vei dobândi sau despre imposibilul care ne privește*, în *Revista Tabor*, Nr.4, Anul III, Iulie 2009

Negoîtescu, Ion, *N. Steinhardt*, în *Scriitori contemporani*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994.

Paleologu, Alexandru, *Alchimia existenței*, București, Editura Cartea Românească, 2008.

Pinte, Ioan, *Jurnal discontinuu cu N. Steinhardt. Însemnările unui preot de țară*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007.

Sângeorzan, Zaharia, *Monahul de la Rohia, Nicolae Steinhardt, răspunde la 365 de întrebări*, București, Editura Humanitas, 2000.

Simion, Eugen, *N. Steinhardt*, în *Scriitori români de azi*, vol.3, București, Editura Cartea Românească, 1984.

Zaciu, Mircea; Papahagi, Marian; Sasu, Aurel, *Dictionarul esențial al scriitorilor români*, București, Editura Albatros, 2000.

***, *Caietele de la Rohia II. Nicolae Steinhardt în amintirea contemporanilor*, Editura Helvetica, Baia-Mare, 2000.

****Convertirea religioasa*. Sub coordonarea lui Emanuel Godo. Traducere de Nicoleta Petuhov, Bucuresti, Editura Anastasia, 2002.

*** *Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente*. Coordonator Dum. Păcurariu, București, Editura Univers, 1979.